

ONLAYN TA'LIMNING MOHIYATI VA AFZALLIKLARI

Komilova Zulxumor

Farg'ona davlat universiteti

xumor851@mail.ru

Nosirova Holida

FarDU talabasi

Annotatsiya: So'nggi yillarda axborot texnologiyalari rivoji ta'lim tizimiga tub o'zgarishlar kiritdi. Xususan, pandemiya davridan boshlab onlayn ta'lim shakli keng ommalashib, ta'lim jarayonining ajralmas qismiga aylandi. Bu esa o'qituvchilardan zamonaviy pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini chuqur bilishni, shuningdek, o'z fanini masofaviy shaklda samarali o'qita olish mahoratini talab etadi.

Kalit so'zlar: axborot texnologiyalari, raqamli texnologiyalar, Internet, onlayn ta'lim, masofaviy ta'lim

Аннотация: в последние годы развитие информационных технологий внесло фундаментальные изменения в систему образования. В частности, после пандемии широкое распространение получило онлайн-обучение, ставшее неотъемлемой частью образовательного процесса. Это требует от преподавателей глубоких знаний современных педагогических и информационно-коммуникационных технологий, а также навыков эффективного дистанционного преподавания своего предмета.

Ключевые слова: информационные технологии, цифровые технологии, Интернет, онлайн-образование, дистанционное обучение.

Abstract: In recent years, the development of information technologies has brought fundamental changes to the education system. In particular, since the pandemic, online education has become widely popular and has become an integral part of the educational process. This requires teachers to have in-depth knowledge of modern pedagogical and information and communication technologies, as well as the skills to effectively teach their subject remotely.

Keywords: information technology, digital technology, Internet, online education, distance learning

O'zbek tili fanini onlayn o'qitish o'ziga xos murakkablikka ega, chunki bu fan o'quvchilardan nafaqat nazariy bilim, balki og'zaki va yozma nutq malakasini ham talab qiladi. Shuning uchun o'zbek tilini onlayn o'qitishda metodik yondashuvlar, interaktiv usullar va raqamli platformalardan oqilona foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

Onlayn ta'lim — bu internet tarmog'i orqali ta'lim jarayonini tashkil etish shakli bo'lib, u o'quvchi va o'qituvchi o'rtasida masofadan muloqot qilish imkonini beradi. Bugungi kunda Moodle, Google Classroom, Zoom, Microsoft Teams, EduPage, va boshqa platformalar ta'lim jarayonida keng qo'llanilmoqda.

Onlayn ta'limning afzalliklari:

- Ta'lim jarayonining moslashuvchanligi (istalgan joy va vaqtda o'qish);
- Zamonaviy texnologiyalar orqali darslarni interaktiv tashkil etish imkoniyati;
- O'quv materiallarini elektron shaklda saqlash va almashish qulayligi;
- Mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarining rivojlanishi.

Ammo, shu bilan birga, onlayn ta'limda o'quvchining e'tibori, motivatsiyasi va til amaliyoti bilan bog'liq muammolar ham mavjud. Shu sababli o'zbek tili fanini onlayn o'qitishda maxsus metodika zarurdir.

O'zbek tili fanini masofadan o'qitishda quyidagi didaktik tamoyillar muhim hisoblanadi:

1. **Interaktivlik tamoyili** – o'quvchilar faol ishtirok etadigan mashg'ulotlarni tashkil etish.
2. **Vizual ko'rsatmalilik tamoyili** – ta'lim jarayonida audio, video, animatsiya va grafik materiallardan foydalanish.
3. **Individuallashtirish tamoyili** – har bir o'quvchining bilim darajasi va qiziqishiga mos topshiriqlarni taqdim etish.
4. **Refleksiya tamoyili** – dars yakunida o'quvchining o'z bilimini baholash va fikr bildirishiga imkon yaratish.

Ushbu tamoyillar o'qituvchidan raqamli savodxonlik, kreativ yondashuv va yangi pedagogik texnologiyalarni egallashni talab etadi.

O'zbek tili fanini onlayn o'qitishda quyidagi metodlar samarali natija beradi:

- **“Aqliy hujum” (brainstorming)** – yangi mavzuni o'rganishda o'quvchilar fikrini erkin bayon etishga undaydi.
- **“Klaster”** – mavzuga oid tushunchalarni vizual tarzda tizimlashtirish imkonini beradi.
- **“Rol o'ynash”** – muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish uchun foydali.

O'quvchilarga real muloqot vaziyatlarini yaratish orqali nutqiy faoliyatni rivojlantirish. Masalan, Zoom platformasida guruhlariga bo'lib, suhbat mashg'ulotlarini tashkil etish.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari

- Google Forms orqali test topshiriqlari;
- Padlet yoki Jamboardda kollaborativ yozuv mashqlari;
- YouTube orqali tahliliy videodarslar tayyorlash;
- Quizizz va Kahoot orqali interaktiv o'yin shaklidagi so'rovlar.

d) Differensial yondashuv

O'quvchilarning individual imkoniyatiga qarab topshiriqlarni turlicha darajada tayyorlash. Bu metod onlayn muhitda ayniqsa samaralidir.

bunda O'quvchilarning raqamli kompetensiyasidan foydalanish ko'nikma va malakasi oshadi.

- Interaktiv topshiriqlar orqali o'quvchilarning faolligi oshadi.
- O'quvchilar masofadan o'qish madaniyatini o'rganadi;
- Internet resurslaridan samarali foydalanish bilim, ko'nikma va malakasi oshadi.

Mustaqil o'qib o'rganish va izlanishni o'rganadi.

O'zbek tili fanini onlayn o'qitishning samaradorligi ko'p jihatdan o'qituvchi tomonidan tanlangan metodik yondashuvga bog'liq. Quyidagi metodik yo'nalishlar o'zini oqlagan:

1. **Kompetensiyaga asoslangan yondashuv** – o'quvchi bilimni emas, amaliy ko'nikmani egallaydi.

2. **Integratsion yondashuv** – tilni boshqa fanlar (tarix, adabiyot, madaniyat) bilan bog'lab o'rganish.

3. **Kommunikativ yondashuv** – tilni jonli muloqot vositasi sifatida o'rgatish.

4. **Loyiha (projekt) metodi** – o'quvchilarga mustaqil topshiriq berish orqali kreativlikni rivojlantirish.

Masalan, "O'zbek tili taraqqiyoti tarixi" mavzusida onlayn loyiha ishlari o'tkazilib, o'quvchilar tayyor taqdimotlarni Google Slides yoki Canva orqali himoya qilishi mumkin.

Xulosa

Onlayn ta'lim sharoitida o'zbek tili fanini samarali o'qitish — bu zamonaviy pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini uyg'unlashtirish demakdir. O'qituvchi o'z faoliyatida innovatsion usullarni qo'llasa, darslar faqat nazariy emas, balki interaktiv va amaliy tus oladi.

O'quvchilarni mustaqil fikrlashga, ona tilimizni chuqur bilishga va raqamli ta'lim muhitida o'z fikrini ravon ifodalashga o'rgatish – bugungi o'zbek tili o'qituvchisining asosiy vazifasidir.

Shunday qilib, onlayn ta'limda o'zbek tili fanini o'qitishning usullari va metodikasi takomillashtirilsa, bu nafaqat o'quvchilarning bilim sifatini oshiradi, balki ta'lim tizimining raqamli transformatsiyasiga ham katta hissa qo'shadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqamli ta'limni rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3839-sonli qarori. – Toshkent, 2018.

2. O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirligi. O‘zbek tili fani bo‘yicha umumta’lim maktablari uchun o‘quv dasturi. – Toshkent, 2021.
3. Hasanov, B., & Yo‘ldoshev, M. O‘zbek tili o‘qitish metodikasi. – Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2020.
4. Karimova, D. O‘zbek tili darslarida innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo‘llash. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2021.
5. Shodmonova, N., & Yoqubov, A. Pedagogika nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: “Iqtisod-moliya”, 2019.
6. Jalolova, S. Masofaviy ta’lim tizimini tashkil etish va boshqarish asoslari. – Toshkent: “Innovatsiya”, 2022.
7. Abdullayeva, M. Onlayn ta’limda til o‘rganish metodikasi: nazariya va amaliyot. – Samarqand, 2023.
3. Abdullayeva, M. Raqamli kommunikatsiya va til madaniyati. – Toshkent, 2022.
4. O‘zbek tilining izohli lug‘ati. O‘zbekiston FA, 2020.
5. Abdullayeva, M. (2020). O‘zbek tilini o‘qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
8. Tojiboyev, I., & Karimova, N. (2022). Raqamli ta’lim muhitida bo‘lajak o‘qituvchilarni tayyorlashning metodik asoslari. Ta’lim va innovatsion tadqiqotlar jurnali, 4(3), 87–95.
9. Qodirova, M. (2021). O‘zbekistonda raqamli ta’limni joriy etishning tashkiliy-pedagogik asoslari. Pedagogika va psixologiya jurnali, 2(1), 56–63.
10. Tojiboev I.T., Komilova Z.X. (2023). Some approaches to teaching programming languages in professional educational institutions. Education and science in the XXI century. 2 (38).
11. Tojiboev I.T., Komilova Z.X. (2023) The role of information technologies in teaching technical sciences in professional educational institutions. Scientific and practical journal “Technique”. Issue No.1.
12. Komilova, Z. Kh. (2023). The role and importance of information technology science in today's society. Education and innovative research. Bukhara State University, 2(2), 234-237.
13. Komilova Z.Kh, Nazirjonova. F.S The role of new information technologies in education. Экономика и социум. 2021, № 4-1 (83), -С.167-170.
14. Z. X. Komilova. Axborot texnologiyalari fanining hozirgi jamiyatdagi o‘rni va ahamiyati //Ta'lim va innovatsion tadqiqotlar. Buxoro davlat universiteti. – 2023. – T. 2. – №. 2. – С. 234-237.
15. Z. X. Komilova & F. S. Nazirjonova. (2020). The value and role of interactive methods in the development of information technology in primary school pupil.

Academicia An International Multidisciplinary Research Journal (Double Blind Refereed & Reviewed International Journal). ISSN, 2249-7137.

16. www.eduportal.uz – O‘zbekiston ta’lim portali.

17. www.ziyonet.uz – Elektron ta’lim resurslari tarmog‘i.

18. www.classroom.google.com – Google Classroom ta’lim platformasi.

